

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย

๕.๑ สรุปผลวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาของประชาชนในตำบลน้ำริด อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ โดยมีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาภูมิปัญญาของประชาชนในชุมชนตำบลน้ำริด อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ๒) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างภูมิปัญญาตำบลน้ำริด อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์.๓) เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างภูมิปัญญาของชุมชนตำบลน้ำริด อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการเสวนากลุ่ม (focus group Discussion) จากกลุ่มตัวอย่างภูมิปัญญาท้องถิ่น ในตำบลน้ำริด อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ การวิจัยในครั้งนี้ได้เชิญผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญา มาเสวนากลุ่ม ดังนี้ พระสังฆาธิการในตำบลน้ำริด จำนวน ๓ รูป นักวิชาการ ๓ คน ผู้นำชุมชน ๓ คน ครูภูมิปัญญา ๔ คน รวมเป็น ๑๓ รูป/คน

๕.๑.๑ ผลการศึกษาภูมิปัญญาของตำบลน้ำริด อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

ตำบลน้ำริด อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ เป็นหมู่บ้านที่มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งน้ำและพื้นที่ที่ใช้ในการเพาะปลูก ทำนาทำไร่ เพราะอาศัยน้ำในคลองรุดในการทำเกษตรกรรม จึงทำให้มีความอุดมสมบูรณ์และเป็นประโยชน์ต่อการทำการเกษตรกรรมแก่ชาวตำบลน้ำริดเป็นอย่างมาก การประกอบอาชีพของประชาชนตำบลน้ำริด โดยส่วนมากประกอบอาชีพในด้านกสิกรรมในการดำรงชีวิตมาช้านาน โดยใช้องค์ความรู้เดิมหรือที่เรียกว่าภูมิปัญญา เป็นอาชีพเสริมสร้างรายได้ให้กับครอบครัว และชุมชนซึ่งภูมิปัญญาเหล่านี้ก่อให้เกิด การสร้างงานสร้างเศรษฐกิจ ทำให้มีรายได้เข้ามาเสริมให้กับครอบครัว ชุมชน และยังเป็นเอกลักษณ์ของชาวตำบลน้ำริด โดยมีภูมิปัญญาของตำบลน้ำริด ดังนี้

๑. ภูมิปัญญาในการทอผ้า
๒. ภูมิปัญญาในการผลิตข้าวกล้อง
๓. ภูมิปัญญาด้านการจักสาน
๔. ภูมิปัญญาด้านการตีเหล็ก (มีด, พร้า)

๕.๑.๒ ผลการศึกษาหลักพุทธธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้กับภูมิปัญญา ในตำบลน้ำริด อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

๑. **หลักธรรมสันโดษ** เมื่อผู้ปฏิบัติเมื่อได้นำไปปฏิบัติแล้วพบว่า เป็นการเสริมสร้างให้ประชาชนในตำบลน้ำริดได้มีอาชีพมีรายได้มีการอยู่ดีกินดีมีความพอเพียงในในความเป็นอยู่และ

มีความสุขมีการพัฒนาตน ครอบครัว และชุมชน เมื่อได้นำมาประยุกต์ใช้กับภูมิปัญญาแล้วพบว่า ผู้ผลิตสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ไม่เดือดร้อนทำให้ครอบครัวมีความสุขปราศจากภาระหนี้สิน

(๑) ยถาลาภสันโดษ ยินดีตามที่ได้ เป็นความยินดีในสิ่งที่มีที่ได้มา ด้วยเรี่ยวแรงของตนในทางที่ชอบธรรม ไม่ดิ้นรนอยากได้จนทำให้เกิดความเดือดร้อน

(๒) ยถาพลสันโดษ ยินดีตามกำลัง ยินดีพอใจตามกำลังของตน ใช้กำลังที่มีอยู่ เช่นความรู้ความสามารถให้เกิดผลเต็มที่ ไม่ย่อหย่อนบกพร่อง

(๓) ยถาสารูปสันโดษ ยินดีตามสมควร เป็นความยินดีพอใจแต่ไม่เกินเลย คือ รู้จักพอเป็น อิ่มเป็น และแบ่งปันส่วนที่เกินเลยไปเอื้อเฟื้อผู้อื่นตามสมควร

๒. หลักการทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ เป็นหลักธรรมที่สามารถต้องอาศัยความขยันหมั่นเพียรใช้ได้กับภูมิปัญญาเพราะการทำงานด้านนี้ต้องอาศัยความอดทนอดทนในงานที่ทำหมั่นอดออมประหยัดและรู้จักใช้จ่ายทรัพย์ที่หามาได้ทำให้ครอบครัวไม่เดือดร้อนและสามารถสร้างฐานะให้มั่นคงได้

(๑) อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น เช่นขยันหมั่นเพียร เลี้ยงชีพด้วยการหมั่นประกอบกิจการงาน เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในการงานนั้น ประกอบด้วยปัญญาเครื่องสอดส่องอันเป็นอุบายในการงานนั้น ให้สามารถทำได้สำเร็จ

(๒) อารักขสัมปทาถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ที่หามาได้ด้วย ความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม เขารักษาคุ้มครองโภคทรัพย์เหล่านั้นไว้ได้พร้อมมูล ไม่ให้ถูกลัก หรือทำลายไปโดยภัยต่างๆ

(๓) กัลยาณมิตตตา คบคนดี ไม่คบคนชั่ว อยู่อาศัยในบ้านหรือนิคมใด ย่อมดำรงตนเจรจา สันทนากับบุคคลในบ้านหรือนิคมนั้น ซึ่งเป็นผู้มีสมาจารบริสุทธ์ ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา

(๔) สมชีวิตา อยู่อย่างพอเพียง รู้ทางเจริญทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์ แล้วเลี้ยงชีพพอเหมาะ ไม่ให้สุรุ่ยสุร่ายฟุ่มเฟือยนัก ไม่ให้ฝืดเคืองนัก ด้วยคิดว่า รายได้ของเราจะต้องเหนือรายจ่าย และรายจ่ายของเราจะต้องไม่เหนือรายได้

๓. หลักธรรมในการพึ่งตนเอง เป็นหลักธรรมที่พุทธศาสนาสอนให้เราพึ่งตนเองโดยไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับใครสามารถสร้างตนเองได้โดยไม่เดือดร้อนใช้ชีวิตแบบเรียบง่ายซึ่งหลักธรรมข้อนี้ไปตรงกับทฤษฎีของตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงได้ให้แนวทางแห่งการปฏิบัติแก่ประชาชนและพระองค์ท่านได้ส่งเสริมด้านนี้มาตลอดผู้นำเอาแนวทางแล้วมาปฏิบัติสามารถให้เห็นผลได้ตามเป็นจริง

พอเพียง ซึ่งมีฐานหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่สอนเรื่องการพึ่งตนเอง อดตาหิ อดตโน นาโถ ตนแลเป็นที่พึ่งแห่งตน เศรษฐกิจพอเพียงสอนเรื่องการพึ่งตนเองสภาพที่เป็นปัจจุบันเป็นเพราะไม่รู้จักพอเพียง คือไม่รู้จักพึ่งตนเองไปกู้เงินจากต่างประเทศมากเกินไปไม่มีความ สันโดษ คือไม่พอใจตามที่มีไม่ยินดีตามที่ได้และไม่รู้จักคำว่าพอเพียง (มัตตัญญูตา)หรือทางสายกลางมัชฌิมาปฏิปทา

หรือทางสายกลาง มัชฌิมาปฏิปทาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมีรากฐานมาจากภูมิปัญญาทางพุทธศาสนา เราต้องพยายามใช้ทรัพยากรในประเทศของเรา รู้จักคำว่าพอเพียงคือพอใจตามมีพอดีตามได้ตามหลัก สันโดษโดยมีความสุขและสุขใจไปด้วยกันหลักธรรมดังกล่าวที่มีอยู่ในเศรษฐกิจพอเพียง

๕.๑.๓ การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมกับภูมิปัญญาตำบลน้ำริด อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ แล้วพบว่า

เมื่อนำหลักพุทธธรรมมาประพจน์ปฏิบัติและปรับใช้กับภูมิปัญญาแล้ว ทำให้ความเป็นอยู่ ในการดำรงชีพของประชาชนในตำบลน้ำริด มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทำให้คนในท้องถิ่นนั้น เกิดความรักความห่วงหาและจะสืบทอดภูมิปัญญา ของบรรพบุรุษไว้ให้ลูกให้หลานสืบทอดไป ตราบนานเท่า นาน ไว้ใช้สำหรับดำรงชีพต่อไป นอกจากนั้นได้นำเอาหลักทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง ขององค์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นหลักแนวทางการส่งเสริมการประกอบอาชีพ ที่มีการใช้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นควบคู่กันไปเมื่อปฏิบัติแล้ว เกิดผลสัมฤทธิ์ทำให้ประชาชนในตำบลน้ำริด มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สร้างความรักความสามัคคี ให้เกิดในสังคมโดยเฉพาะการร่วมกลุ่มของชาวตำบลน้ำริด และได้สร้าง ผลงานในด้านภูมิปัญญา และความเป็นอยู่ที่มั่นคง ดำรงชีพอยู่อย่างไม่เดือดร้อน เพราะความรู้จัก ประมาณตนคือนำหลักพุทธธรรมที่รู้ตัวตน รู้สถานภาพ รู้ฐานะของตน มาบริหารเศรษฐกิจของตนได้ อย่างเหมาะสม

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

ภูมิปัญญา คือองค์ความรู้ที่สั่งสมและสืบทอดกันต่อๆมา ใช้การดำรงชีวิตของชาวตำบล น้ำริดมานานเป็นภูมิปัญญาที่ได้จากการสืบทอดบ้างและได้ประสบการณ์เรียนรู้ ภูมิปัญญาของชาว ตำบลน้ำริด มีดังนี้ ภูมิปัญญาในด้านการทอผ้า จักสาน การผลิตข้าวกล้อง การตีเหล็ก มีด,พรา)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้เป็นภูมิปัญญาที่ชาวตำบลน้ำริดได้ใช้ในการประกอบอาชีพทำมา หากินและเพื่อเป็นการให้ภูมิปัญญานี้ ได้สร้างประโยชน์ให้กับชุมชนและเป็นการส่งเสริมสืบทอดให้ ภูมิปัญญามีการสืบทอดไปเพื่อไม่ให้สูญหาย ผู้ทำการศึกษาจึงได้จัดเสวนากลุ่มพร้อมทั้งได้สอดแทรก หลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้าประยุกต์ใช้ เพื่อให้การใช้ชีวิตในการดำรงชีพที่ดีมีคุณภาพต่อไป พอ สรุปได้จากการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวตำบลน้ำริด อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ผู้วิจัย สรุปได้ดังนี้

ภูมิปัญญาท้องถิ่นคือความรู้ความเชื่อที่สืบทอดกันมา ภูมิปัญญา หมายถึง ความรู้ ความสามารถที่ได้สั่งสมสืบทอดกันมา ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันแต่กระบวนการสั่งสมสืบทอดกันมา จาก การเสวนากลุ่มพบว่า ภูมิปัญญาในด้านการทอผ้าเป็นภูมิปัญญาที่ชาวตำบลน้ำริด ได้สืบทอดกัน มานานโดยได้ภูมิปัญญามาจากบรรพบุรุษที่ถ่ายทอดมาให้ ลูกหลานได้ใช้ในการดำรงชีพมีภูมิปัญญา ดังต่อไปนี้

ภูมิปัญญาการทอผ้า มีการทอผ้าขึ้นลายตีนจก เป็นเอกลักษณ์ของชาวตำบลน้ำริด ที่มี การทอผ้าเป็นเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนใครเป็นผ้าขึ้นลายไทยซึ่งทอด้วยฝ้ายอย่างดีมีลายที่สวยงามผู้ผลิต ต้องมีความเพียรพยายามเป็นอย่างมากจึงจะได้ผ้าออกมาตามต้องการต้องมีมานะอดสาหะเพียร พยายามหมั่นขยันและรักในงานที่ทำ เป็นการพึ่งตนเอง และสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ซึ่งได้ไป สอดคล้องกับยุวัฒน์ วุฒิเมธี ได้กล่าวไว้ว่า การพึ่งตนเอง หมายถึง การที่ชุมชนมีความสามารถที่จะ

ดำเนินโครงการและลงทุนดำเนินกิจการได้ด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่น และยังหมายถึงสมาชิกของชุมชน หรือชาวบ้านสามารถช่วยเหลือตนเองและมีขีดความสามารถที่จะแก้ปัญหา หรือสนองความต้องการของตนเองและชุมชนได้มากขึ้น รวมทั้งสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองได้อย่างเหมาะสม^๑

ภูมิปัญญาในด้านการจักสาน เป็นภูมิปัญญาที่ชาวตำบลน้ำริดได้สืบทอดกันมานานมีการสืบทอดงานสานมาจากปู่ตายายจากรุ่นสู่รุ่นเป็นรายได้เสริมพอเลี้ยงครอบครัวไม่เดือดร้อนเพราะผู้ผลิตได้ยึดหลักธรรมสันโดษในทางพระพุทธศาสนาเข้ามาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตนั่นคือหลักธรรมสันโดษ คือ ๑. ยถาลาภสันโดษ ยินดีตามที่ได้ควรแก่ฐานะ ๒. ยถาพลสันโดษ ยินดีตามกำลังสมรรถภาพของตนเอง ๓. ยถาสารูปสันโดษ ยินดีตามสมควรเหมาะสมกับความเป็นอย่างของตน ไม่คิดโลภมาก อยากได้จนเกินตัว ซึ่งการได้ปฏิบัติตนเช่นนี้ ไปตรงกับหลักที่สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน) ได้แสดงพรรณนาไว้ในหนังสือเรื่อง “สันโดษ” ความเป็นธรรมข้อหนึ่งที่มีผู้ปรารภกล่าวกันมาก ทั้งในด้านสนับสนุน ทั้งในด้านคัดค้านสนับสนุน คือส่งเสริมให้ปฏิบัติกันคือแสดงว่าไม่ควรส่งเสริมให้มีการปฏิบัติ เพราะเห็นว่าเป็นเครื่องขัดขวางความเจริญก้าวหน้า คำว่าสันโดษมาจากภาษาบาลีว่า “สนฺโตส, สนฺ ตฺถุญฺหิ” แปลว่าความยินดีพอใจด้วยของของตน ความยินดีด้วยของที่มีอยู่ ความยินดีโดยสมำเสมอ สันโดษแบ่งออกเป็นหัวข้อได้ดังนี้^๒ ๑) ยถาลาภสันโดษ ยินดีตามที่ได้ ๒) ยถาพลสันโดษ ยินดีตามกำลัง และ ๓) ยถาสารูปสันโดษ ยินดีตามสมควร และอีกอย่างหนึ่ง คือ สันโดษในความคิด คือ ระวังความคิดที่อยากได้มากเกินไป สันโดษในการแสวงหา คือ ยินดีแสวงหาแต่สิ่งที่ควรได้ สันโดษในการรับ คือ รับแต่สิ่งที่ควรรับ และรับพอประมาณ สันโดษ ในการบริโภค คือ ยินดี บริโภคสิ่งที่ได้มาด้วยการพิจารณา^๒

ภูมิปัญญาในด้านการตีเหล็ก (มีด, พร้า) และภูมิปัญญาในด้านการทำข้าวกลอง เป็นภูมิปัญญาที่ชาวตำบลน้ำริดมีความรักความหวงแหนและเป็นภูมิปัญญาที่ใช้ในการดำรงชีพที่อยู่คู่กับชาวตำบลน้ำริดมานาน ผลจากการที่นำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวตำบลน้ำริด คือหลักธรรมสันโดษ หลักธรรมการพึ่งตนเอง หลักธรรมที่ภุมมมิกกัตถะประโยชน์ไปใช้ในการประกอบอาชีพแล้วพบว่าชาวตำบลน้ำริด มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีการใช้จ่ายอย่างประหยัด ในการใช้จ่าย ไม่ฟืดเคืองนักไม่สุรุ่ยสุร่ายจนเกินไป ในการใช้จ่ายทรัพย์ประกอบอาชีพที่บริสุทธิ์ ไม่เบียดเบียนกัน ไม่แก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกัน แนวทางการปฏิบัติเช่นนี้ไปตรงกับพระธรรมวิสุทธิกวี (พระพิจิตร วิฑฺฒโน) ได้ศึกษาเรื่องพระพุทธศาสนากับชีวิตพอเพียงนั้น (สมชีวิตา) การดำเนินชีวิตสายกลางที่ไม่ประหยัดเกินไป ไม่ฟุ้งเฟ้อเกินไป ดำเนินชีวิตให้พอสมควรแก่ฐานะและรายได้ ไม่ประพฤติดุจรตโกงกินโดยยึดหลักสันโดษ ในทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวดำเนินชีวิตจัดเป็นชีวิต ที่สงบสุขตามหลักพุทธธรรมและหลักธรรมที่ภุมมมิกกัตถะประโยชน์ ประโยชน์ที่พึงจะได้รับ ในปัจจุบันคือความสุขความเจริญที่พึงได้รับในชาตินี้ สัมปรายกัตถะประโยชน์ประโยชน์ชาติหน้า ความสุขความเจริญในชาติหน้า

^๑ ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, การพัฒนาชุมชนจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร: บางกอกบล็อก, ๒๕๓๗), หน้า ๖๒.

^๒ สมเด็จพระญาณสังวร, สันโดษ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ อมรินทร์ปริ้นติ้งกรุ๊ป, ๒๕๓๓), หน้า ๑๙.

ปรารถนาระบอบใหม่ ปรารถนารอบอย่างยิ่ง คือ มรรค ผล นิพพาน คือ สามารถดับทุกข์ความเดือดร้อนได้แม้ในปัจจุบัน ถ้าผู้นั้นปฏิบัติถูกต้อง^๓

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักธรรมส่งเสริมภูมิปัญญาของประชาชนในตำบลน้ำริด อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ทำให้ทราบถึงสภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของท้องถิ่นที่มีความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย กับการประกอบอาชีพด้านภูมิปัญญาที่ควบคู่ไปกับการได้นำเอาหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา เช่น หลักทวิภูมิตถัมภ์กตประโยชน์ หลักสันโดษ หลักการพึ่งตนเอง มาปรับประยุกต์ใช้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการประกอบอาชีพ ทางด้านภูมิปัญญาดังต่อไปนี้

๑. ควรส่งเสริมจัดกิจกรรมมีการสืบทอดภูมิปัญญาในท้องถิ่นเพื่อให้ชุมชนเห็นความสำคัญและคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นอันดีงาม
๒. สมาชิกในชุมชนควรส่งเสริมให้เกิด การใช้สินค้าที่ผลิตในชุมชนเช่นการใช้เครื่องจักสานในท้องถิ่นเพื่อให้กำลังใจเกิดการสร้างงาน และเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาอย่างแท้จริง
๓. ชุมชนควรมีแผนการพัฒนาและสืบทอดการจักทำหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อเป็นการส่งเสริมงานด้านภูมิปัญญา

๕.๔ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

๑. ควรนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่ระบบการศึกษา กับทางหน่วยงานของรัฐเพื่อให้เยาวชนได้ศึกษาเพื่อให้มีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นอันจะเป็นการสืบทอดให้ยืนนานต่อไป
๒. ควรให้ความสำคัญทางภูมิปัญญาในท้องถิ่นให้มีการสร้างงานในชุมชนและหน่วยงานขององค์กรท้องถิ่นเข้ามาช่วยเหลือ และให้การสนับสนุนภูมิปัญญาในท้องถิ่นให้มากขึ้น
๓. การสร้างงานในด้านภูมิปัญญา ควรมีหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์และปรับใช้เป็นแนวทางในด้านการทำงานในด้านนี้ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลในการทำงาน

^๓พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ), พระพุทธศาสนากับชีวิตพอเพียง, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ชวนพิมพ์ ๕๐ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๑.